

С.О. Хоменко

E-mail: svitlana.aspirantka@ukr.net

## **ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПРОФІЛАКТИКИ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ В ПЕРШІ РОКИ ЖИТТЯ ДИТИНИ**

*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

На сьогоднішній день одним з пріоритетних завдань спеціальної освіти є створення умов для раннього виявлення, корекції та компенсації вторинних відхилень в розвитку немовлят та дітей раннього віку.

Вік від народження до 3-х років, який прийнято називати «раннім віком», має особливе значення в житті дитини, оскільки є сензитивним, критичним періодом для стрімкого психічного та фізичного розвитку, коли відбувається становлення дитини як особистості (Bzoch.K.&League.R., Engle P.L., Shonkoff J.P., Phillips D.A.). Центральну лінію розвитку займає інтенсивне формування мовлення в перші роки життя дитини. Функція мовлення є найбільш ранньою, а відтого найбільш вразливою, тому різноманітні негативні впливи у внутріутробному періоді, під час пологів та в перші роки життя дитини можуть призвести до порушення мовленнєвого розвитку. Своєчасне виявлення таких дітей і проведення відповідних корекційних, а часто і медичних заходів може значною мірою прискорити хід їх мовленнєвого і розумового розвитку [3].

Статистика показує, що спостерігається збільшення кількості дітей-дошкільників з відставанням у формуванні мовленнєвих навичок, внаслідок чого виникають порушення мовлення різного генезу, які в подальшому можуть призвести до неможливості повноцінного використання мовлення як засобу спілкування. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність створення нових моделей, пошуку нових форм і технологій профілактичної (пропедевтичної), корекційно-медико-педагогічної та реабілітаційної роботи з дітьми раннього віку, які мають відхилення в розвитку, у тому числі й порушення мовлення [4].

Здійснивши аналіз наукових досліджень, можна з впевненістю сказати, що відсутність профілактичних заходів по попередженню мовленнєвих порушень в ранньому дошкільному віці може привести до появи порушення процесу спілкування, труднощів адаптації в дитячому колективі, мовленнєвого негативізму, вторинної затримки пізнавальної діяльності, труднощів у формуванні писемного мовлення і словесно-логічного мислення.

Проблемі профілактики мовленнєвих порушень у дітей з резидуально-органічним ушкодженням центральної нервової системи присвячені дослідження медиків (Л. О. Бадалян, О. А. Москаленко, Т. В. Гаснікова та ін.). Науковці зазначають, що у малюків «групи ризику» у ранньому дитинстві виявляються різні прояви домовленнєвого та мовленнєвого дизонтогенезу у вигляді запізненого формування домовленнєвих вокалізацій, несвоєчасне становлення імпресивного словника, пізнє формування активного мовлення, одноманітність, інтонаційна бідність гуління та белькотіння [2].

Логопедичну роботу з профілактики мовленнєвих порушень у дітей раннього віку слід будувати з врахуванням основних положень спеціальної педагогіки в області раннього втручання (раннє ціленаправлене й диференційоване «пошагове» навчання; використання специфічних методик, прийомів, засобів навчання; більш глибока диференціація та індивідуалізація навчання; обов'язкове включення батьків в розвиваючий процес).

В спеціальній літературі питання розвитку мовлення, його діагностики, корекції та профілактики мовленнєвих порушень у дітей раннього віку водображено в працях багатьох авторів: Н. М. Аксаріної, Г. В. Пантюхіної, Е. Л. Фрухт, Н. С. Жукової, О. М. Мастюкової, Т. Б. Філічової, О. Е. Громової та ін. Спеціалісти виділяють наступні напрями профілактичної та розвиваючої роботи з дітьми раннього віку: розвиток зорового і слухового сприйняття, нормалізація м'язового тону і роботи органів артикуляційного апарату, кистей і пальців рук, розвиток загальних рухових навичок та дій з предметами, нормалізація дихання, розвиток розуміння мовлення і передумов активного мовлення, розвиток емоційних реакцій і взаємодії дорослого та дитини [1].

Аналізуючи вищевикладений матеріал можна зробити висновок, що робота з профілактики мовленнєвих порушень в перші роки життя дитини повинна проводитися комплексно, тобто включати своєчасну логопедичну діяльність, спрямовану на удосконалення різних сторін і якості процесу формування мовлення та паралельну корекцію та розвиток інших психічних функцій, таких як слухомовленнєва увага и зорова увага, зорова і слухова пам'ять, словесно-логічне мислення. У зв'язку з цим виникає необхідність комплексної роботи логопедів, психологів, дефектологів, педагогів дошкільних закладів та батьків.

Таким чином, своєчасно проведена робота з профілактики мовленнєвих порушень, починаючи з раннього віку, значно скорочує кількість дітей, стан мовлення яких в старшому дошкільному віці потребує корекції.

### **Література:**

1. Горлова О. А. Профилатика коммуникативно-речевых отклонений у детей раннего возраста / О. А. Горлова // Специальное образование. – 2012. – №1. – с. 27-34.
2. Манько Н. В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : Науково-методичний посібник / Н. В. Манько – К.: КНТ, 2008 – 256 с.
3. Сорокина О. Ю. Новые возможности пропедевтики речевых нарушений у детей раннего возраста с задержкой речевого развития в условиях современного образования / О. Ю. Сорокина // Методология, теория и практика в современной педагогике, психологии, социологии, философии: материалы Международной научно-практической конференции (Новосибирск, 19 августа 2013 г). – Новосибирск: ООО агентство «Сибпринт», 2013. – С. 38-42.

4. Толстикова О.В. Предупреждение речевых нарушений детей дошкольного возраста. Методические рекомендации. / Толстикова О. В., Царева М. В., Костромина О. В. – Екатеринбург: ИРРО. – 2010. – 57 с.